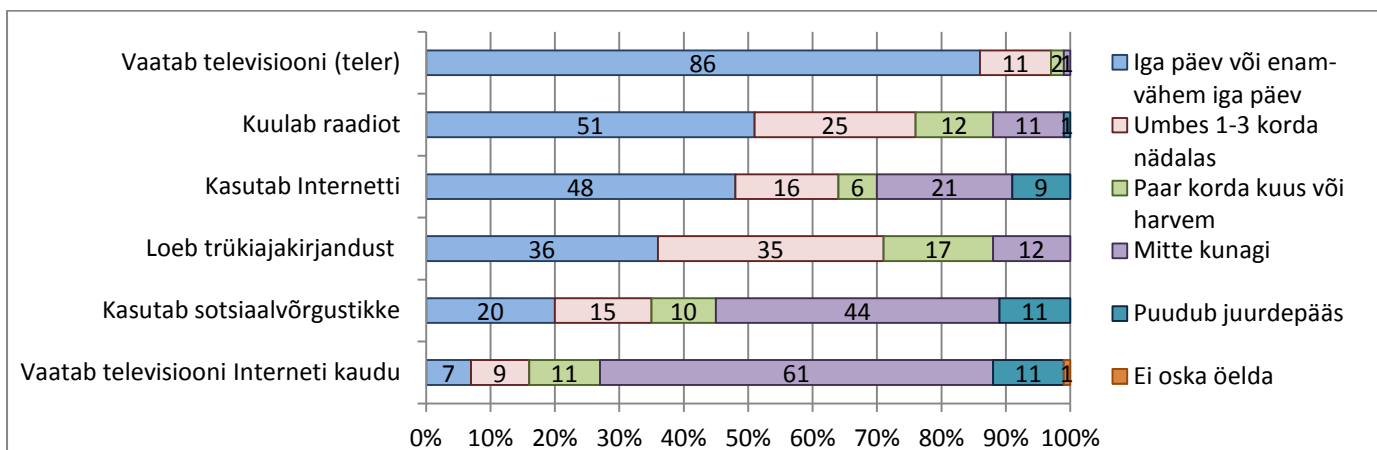

Meedia, avalik arvamus, parlament

Euroopa Komisjoni kommunikatsiooni peadirektoraadi tellitud arvamusuuringuid on *Eurobaromeetri* nime all tehtud juba pikka aega ja eurooplaste arvamust küsitud paljude valdkondade kohta. Käesolevas ülevaates teeme kokkuvõtte järjekorras juba 76. Eurobaromeetri küsitlusuuringust ja käsitleme meediakanalite jälgimist, nende usaldusvärsust ning vaadatakse, mil määral usaldavad EL kodanikud valitsusinstituutsioone ja Euroopa Parlamenti.¹

Küsitlusuuringute järgi on Euroopas endiselt kõige võimsam meediakanal televisioon ja selle populaarsus pigem kasvab. EL elanikest vaatab telesaateid iga päev või enam-vähem iga päev 86% (Eestis 84%) ja kui lisada need, kes teevad seda Interneti vahendusel, on televaatajaid veelgi rohkem. Interneti kaudu telesaadete vaatajate arv on vähehaaval kasvamas. Suurimad selle kanali kasutajad on Põhjamaadest – rootslased (34% vähemalt kord nädalas), islandlased (33%) ja soomlased (29%). Eestis vaatab Interneti kaudu televisioonisaateid vähemalt kord nädalas 17% kodanikest, mis on sarnane tulemus EL keskmisele (16%). Suuremad televaatajad on pensionärid, lapsed ja nooremad õpilased. Kõige vähem jagub televisioonile aega tudengitel.

Joonis 1. Kui tihti te vaatate televisiooni, kuulate raadiot, jälgite Interneti? (EL riikide keskmine, %)

Populaarsuselt teisel kohal on meediakanalitest endiselt raadio. EL elanikest 76% kuulab raadiot vähemalt kord nädalas, 51% iga päev. Võrreldes aasta tagasi tehtud küsitlusega on radio populaarsust kaotanud keskmiselt 5 protsendipunkti võrra. Eestis kuulatakse raadiot mõnevõrra rohkem: 67% kuulab seda iga päev või peaaegu iga päev.

Igapäevaselt loeb trükiajakirjandust keskmiselt 36% EL elanikest, vähemalt kord nädalas 71%. Eestis on ka trükiajakirjandus EL keskmisest populaarsem – igapäevaseid lugejaid on 43%, kuid trend on langev (aasta tagasi 50%). On üldine tendents, et trükimeedia populaarsus võrreldes teiste meediakanalitega väheneb; vaid kõrgema haridusega inimesed ja juhi ametikohal töötajad eelistavad trükimeediat näiteks raadiole.

Eesti kodanikud saavad ülekaalukalt kõige suurema osa kohalikest poliitilistest uudistest televisiooni vahendusel (52%). Teine oluline allikas on Internet, kust suurima osa siseriiklikust poliitilisest infost saab 27% Eesti kodanikest. Euroopas tervikuna on siseriiklike uudiste ammutamisel esikohal samuti televisioon (62%), teisele ja kolmandale kohale asetused küsitluse järgi üsna võrdväärselt trükiajakirjandus (12%) ja Internet (11%). Neid, kes siseriiklikest poliitilistest teemadest ei huvitu või infot selle kohta ei otsi, oli Eestis 2%, Euroopas mõnevõrra rohkem – 6%.

¹ Standard Eurobarometer 76, Autumn, 2011 (Media use in the EU)

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_media_en.pdf;

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_ee_ee_nat.pdf (Rahvuslik aruanne, koostanud EMOR)

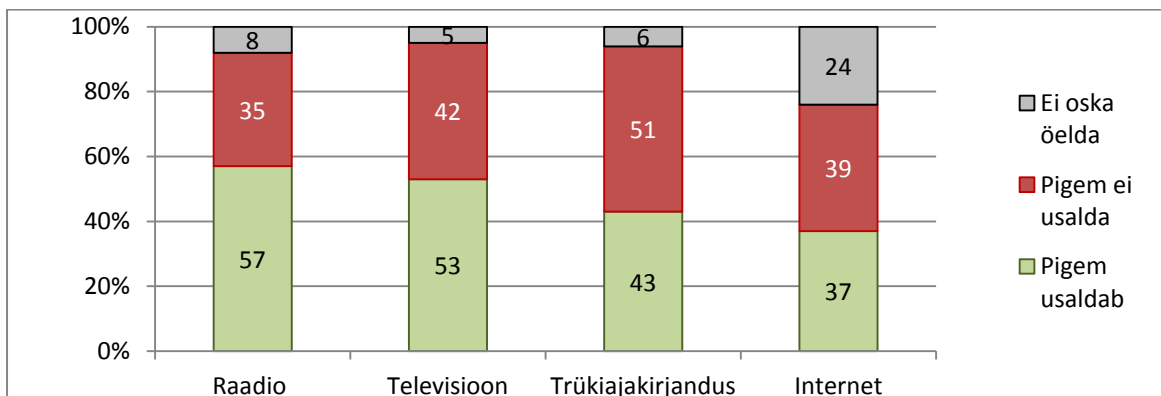
Kõikide meediatüüpide tarbimise peale kokku jagati inimesed nelja rühma – väga kõrge, kõrge, madala ja väga madala meedia kasutamise aktiivsusega. Tulemuste põhjal selgub, et kõige rohkem on väga kõrge meediatarbimisega kodanikke Islandil (82%) ja Rootsis (79%). Eesti on aktiivsete meediakasutajate osakaalu poolest seitsmendal kohal – väga kõrge aktiivsusega on 53% ja kõrge aktiivsusega 36%. Kõige rohkem madala või väga madala meediatarbimisega kodanikke on Portugalis (54%) ja Rumeenias (53%).

Kuivõrd aga meediakanaleid usaldatakse?

Tartu ülikoolis on meedia usaldusväärsust pidevalt uuritud.² Üldiselt tehakse suurt vahet n-ö avalik-õigusliku ja kommertsmeedia vahel. Rahvusringhäälingu usaldusväärsus on Eestis üldiselt kõrge – see on praegu võrreldav isegi presidendi usaldusväärsusega. Marju Lauristini arvates³ on väga oluline hakata tegema täpsemini vahet, mis on meedia ja mis on ajakirjandus. Kui me räägime ajakirjandusest (töö, mida teevad kutsumusega ajakirjanikud, et anda inimestele informatsiooni, tekitada arvamustevahetust, tekitada ühiskonnas ka teatud kriitilist pilku asjade suhtes), siis see on valdkond, mille suhtes inimestel on küllalt suur nõudlikkus, kuid siiski ka küllalt suur usaldus. Lauristin on väitnud, et demokraatia on realselt olemas vaid siis, kui on tagatud ratsionaalse ja informeeritud valijaskonna osalemine poliitika tegemises. Sellele ideaalile vastavalt peaks meedia tegevus demokraatlikus ühiskonnas olema suunatud teadliku ja otsustusvõimelise kodaniku valikuvõime arendamisele ja valikuvõimaluste suurendamisele ning demokraatliku poliitilise kultuuri arengule. Meedia kaudu peaks toimima pidev dialoog rahva ja rahvaesinduse vahel. Meediakanalite usaldusväärsus on seejuures äärmiselt oluline tegur.

Kõige usaldusväärsem kanal (nagu ka aasta tagasi tehtud uuringus) on eurooplastele endiselt raadio. Kõige vähem usaldusväärne kanal on küsitlustulemuste alusel Internet, eriti vanemaealiste jaoks. Vastaja sotsiaalsest grupist sõltub osaliselt ka uute meediakanalite (Internet ja sotsiaalvõrgustikud) kättesaadavus. Internetist saadava info usaldusväärsuse hindamine sõltub suurel määral vastaja sotsiaal-demograafilistest näitajatest.

Joonis 2. Raadio, televisiooni, trükiajakirjandus ja Interneti usaldusväärsus (EL riikide keskmine, %)

On huvitav märkida, et keskmiselt usaldatakse ELis raadiot kui meediakanalit mõnevõrra rohkem kui televisiooni. Riigiti on see siiski üsnagi erinev. Kui näiteks kreeklastest ja maltalastest usaldab raadiot 36%, siis rootslastest 80%. Eestis on usaldus nii raadio kui televisiooni vastu enam vähem võrdselt üsna kõrge (71-72 %). Seevastu usaldus trükiajakirjanduse vastu on enamikes EL riikides viimasel ajal mõnevõrra langenud. Neid riike, kus kirjutavat meediat usaldavate vastajate osakaal on suurem kui mitte-usaldajate osakaal, on 13 ja samuti on 13 neid riike, kus trükimeediat valdavalt ei usaldada. Küpros on riik, kus need osakaalud on praegu täpselt võrdsed (joonis 3). Eestis on trükiajakirjanduse usaldajaid praegu veel mõnevõrra rohkem kui mitte-usaldajaid. Suurim on kirjutava meedia usaldus Soomes (64%), kus see on eelmise küsitlusega võrreldes tõusnud 7 protsendipunkti võrra.

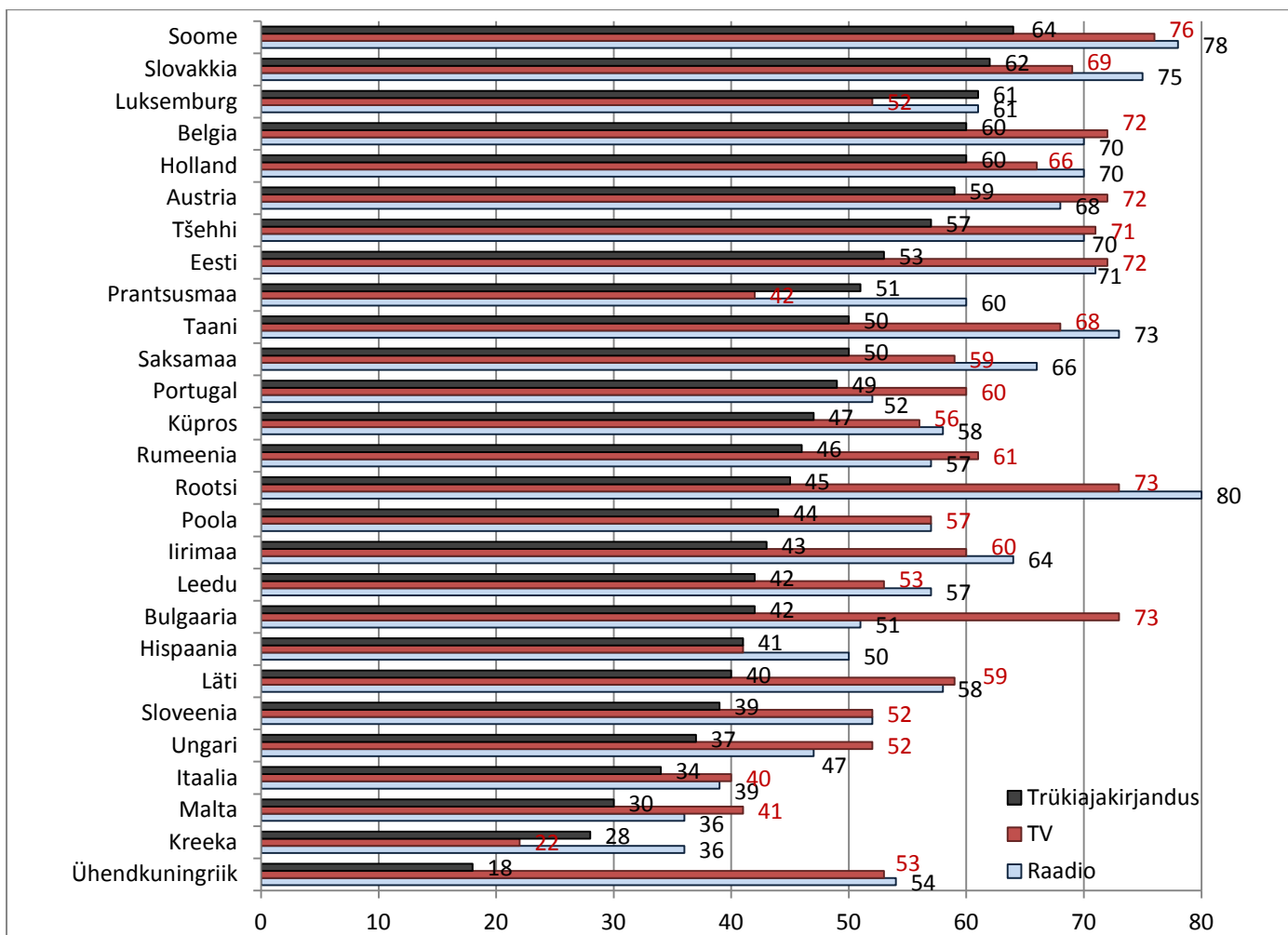
Interneti kasutamise ja sellega seonduvalt ka sotsiaalvõrgustike kasutamise osas on Eesti kodanikud EL keskmisest märksa aktiivsemad. Eestis kasutab Internetti iga päev või peaaegu iga päev 60% ja sotsiaalvõrgustikke 31% kodanikest. ELis kasutab Internetti 48% ja sotsiaalvõrgustikke 20%. Kõige tihedam on Interneti kasutus Islandil, Rootsis, Hollandis ja Taanis, kus üle 80% kodanikest teeb seda iga päev või peaaegu iga päev. Sotsiaalvõrgustikke kasutatakse kõige sagedamini samuti neis riikides, kuid eriti ülekaalukalt just Islandil, kus sotsiaalvõrgustikke kasutab iga päev koguni 54% kodanikest.

² <http://uudised.err.ee/index.php?06247627> (07.03.2012)

³ Marju Lauristin. Kas oskame ja tahame kasutada uue meedia võimalusi demokraatia edendamiseks? (RiTo 3, 2001)

Nagu näitab küsitlus, on sotsiaalsed võrgustikud järjest rohkem saanud kanaliks, kus käib ka poliitiline diskussioon ja luuakse arvestatav avalik arvamus kogu Euroopas.⁴ Rohkem kui kolmandik eurooplasi kasutab sotsiaalvõrgustikke vähemalt kord nädalas (35%). Kodanikelt uuriti, kuidas nad suhtuvad sotsiaalvõrgustikesse kui poliitiliste teemade kohta informatsiooni otsimise võimalusse. Praegu on veel enamuses need respondendid, kes on veendunud, et sotsiaalvõrgustikes leitavad poliitikaküsimused ei ole väga usaldusväärne info, kuid vastupidise arvamuse toetajate arv on viimase uuringuga kasvanud.

Joonis 3. Usaldus televisiooni, raadio ja trükiajakirjanduse suhtes (%)

Eesti kodanikud suhtuvad sotsiaalvõrgustikesse kui informatsiooniallikatesse üsna positiivselt – üle poole neist leidis, et see on kaasaegne viis hoida ennast kursis poliitiliste teemadega (54%), et võrgustikud võivad tekitada inimestes rohkem huvi poliitiliste teemade vastu (56%) ja et sotsiaalvõrgustikud on hea viis väljendada oma arvamust poliitilistes küsimustes (57%). Euroopas tervikuna ollakse aga sotsiaalvõrgustike suhtes mõnevõrra ettevaatlikumad ja nende seisukohtadega nõustus 40-47% kodanikest.

Usaldus institutsioonide vastu⁵

Euroopa Liidu viimase aja negatiivsete majandusuudiste valguses on kõikuma löönud kodanike usaldus nii oma riigi, valitsuse kui ka EL suhtes üldiselt. Usaldus EL vastu on olnud languses alates 2010. a kevadest. Eesti kodanike usaldus EL vastu on langenud poole aastaga (võrreldes 2011. aasta kevadel ja sügisel tehtud küsitlusi) 10 protsendipunkti (61%-lt 51%-le). Usaldus EL vastu langes riikides keskmiselt 41%-lt 34%-le. Eesti kodanike usaldus Vabariigi Valitsuse vastu on langenud mõnevõrra vähem – poole aastaga 56%-lt 49%-le. Euroopas tervikuna on kodanike usaldus oma riigi valitsuse vastu langenud 32%-lt 24%-le.

⁴Avalik arvamus Euroopa Liidus. Sügis 2011. Rahvuslik aruanne.

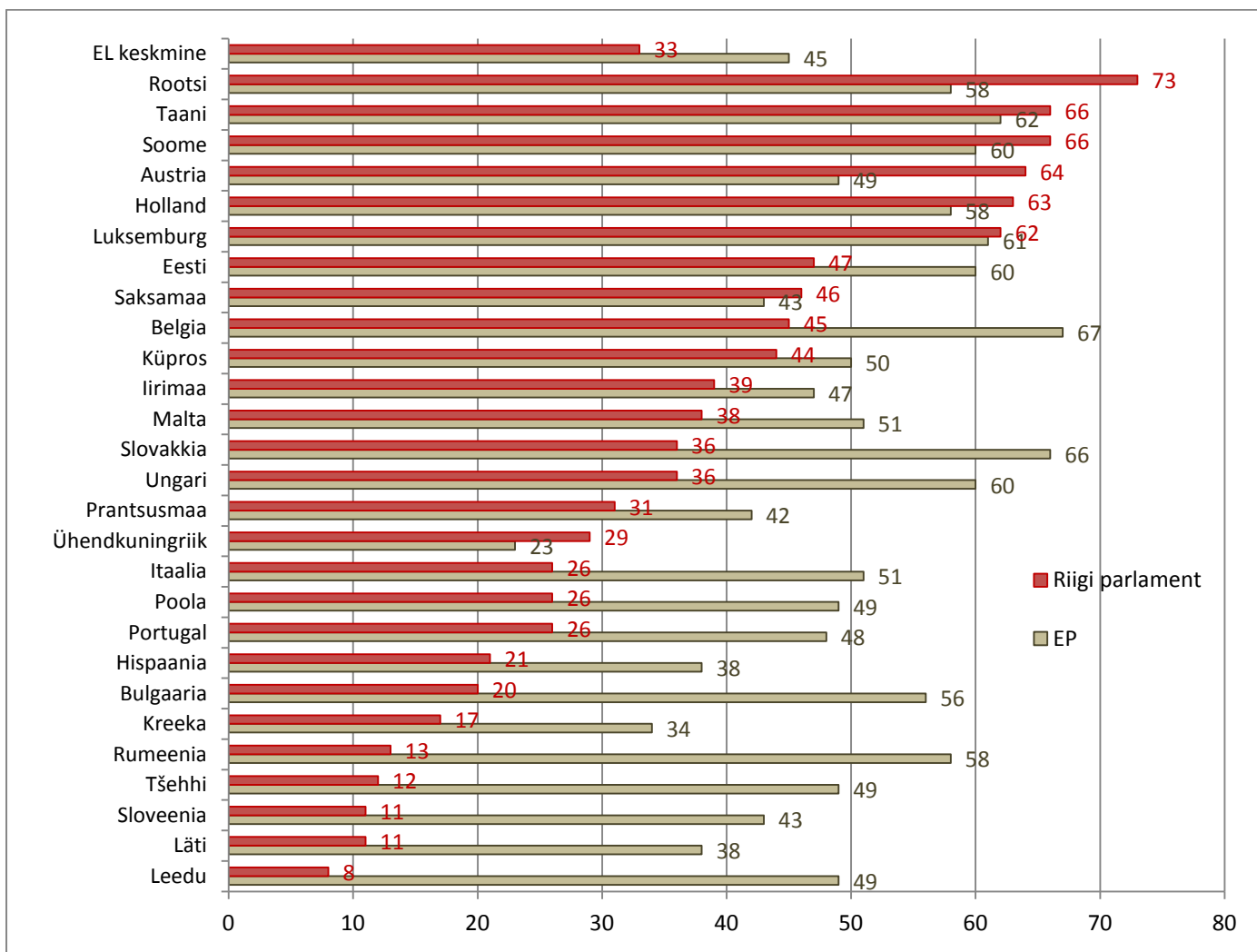
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_ee_ee_nat.pdf

⁵ Public Opinion in the European Union, May 2011 http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb75/eb75_anx_full_fr.pdf ; http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_ee_ee_nat.pdf

Hoolimata mõningasest langusest usaldavad Eesti kodanikud institutsioone rohkem kui Euroopa kodanikud keskmiselt. Eestist enam usaldavad oma riigi valitsust vaid Luksemburgi (68%), Rootsi (61%) ja Soome (56%) kodanikud. Euroopa Liitu usaldatakse Eestist enam vaid Bulgaarias (59%). Usaldus Riigikogu vastu on viimase küsitluse järgi suurenenud ja Eesti on selle näitaja järgi EL riikide hulgas seitsmendal kohal (muutus eelmise küsitlusega on +8 protsendipunkti). Tuleb märkida, et usaldajate osakaal tundub küllaltki suur ainult võrdluses teiste riikidega. Neid vastajaid, kes Riigikogu tööd usaldavad, oli küsitluse järgi 47%; samas neid, kes ei usalda 48%.

Enamuse EL riikide kodanike hulgas on usaldus oma riigi parlamendi suhtes madalam kui Euroopa Parlamendi suhtes, nii on see ka Eestis (47%/60%). Vaid kõigile teada healuriikides (Rootsi, Taani, Soome, Austria, Holland ja Luksemburg) peetakse oma riigi parlamenti Euroopa Parlamendist usaldusväärsemaks. Eriti vähe usaldavad oma riigi parlamenti Leedu, Läti, Sloveenia, Tšehhi ja Rumeenia elanikud.

Joonis 4. Usaldus rahvusparlamendi ja Euroopa Parlamendi vastu („pigem usaldan“ %)

Vaatamata ajakirjanduse kriitikale EL institutsioonide ja sh Euroopa Parlamendi suhtes peavad EL kodanikud Euroopa Parlamendi tegevust siiski enamikus riikides, sh Eestis, pigem usaldusväärseks. Eestis ei ole nii sügavat usalduskriisi riigi institutsioonide suhtes nagu meie lõunanaabritel või mõnes postsovetlikus riigis (või ka Lõuna-Euroopa kehva finantsdistsipliiniga riigis). Eesti inimesed on majanduslikult rasked ajad üle elanud suhteliselt tasakaalukalt ja usaldus riigi institutsioonide vastu ei ole majandusraskustele vaatamata oluliselt vähenenud.

Marika Kirch
 nõunik
 tel 6508